
TILTAK FOR Å FREMME KOMMUNIKASJON OG DELTAKELSE HOS PERSONER MED EN ALVORLIG ELLER DYP UTVIKLINGSHEMMING

SOR konferansen 24. oktober 2025, 14:25-14:50

Kristine Stadskleiv (krisstad@uio.no)

Universitetet i Oslo, Institutt for spesialpedagogikk

Oslo Universitetssykehus, Seksjon for nevrohabilitering - barn

TEMA

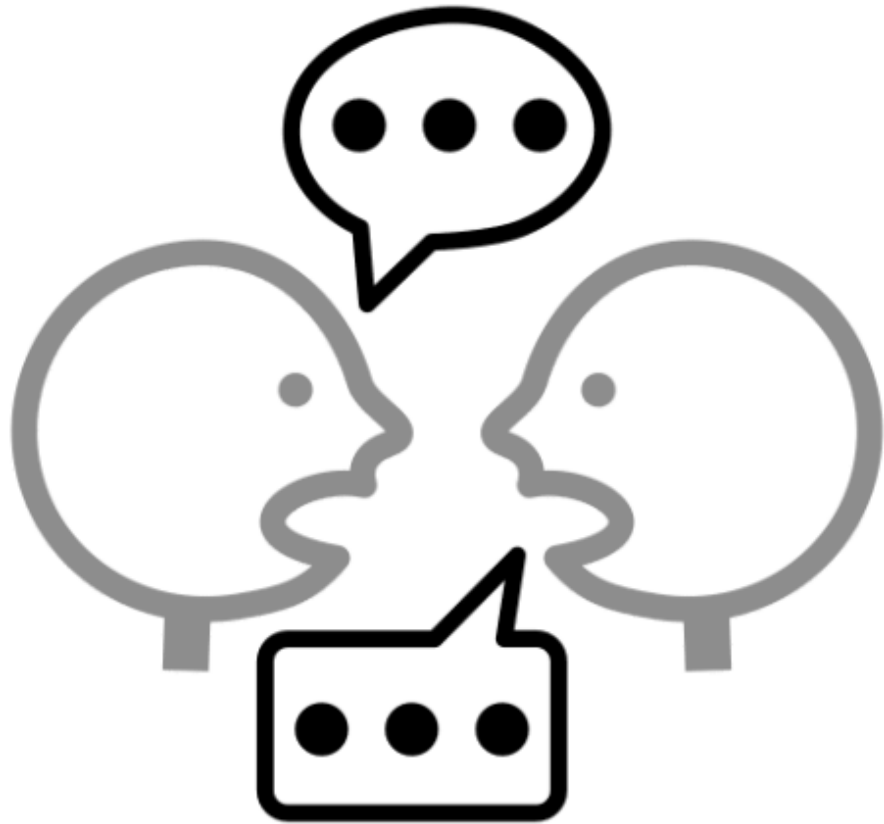
KOMMUNIKASJON

DELTAKELSE

HVORDAN
FREMME DETTE?

GRUPPA

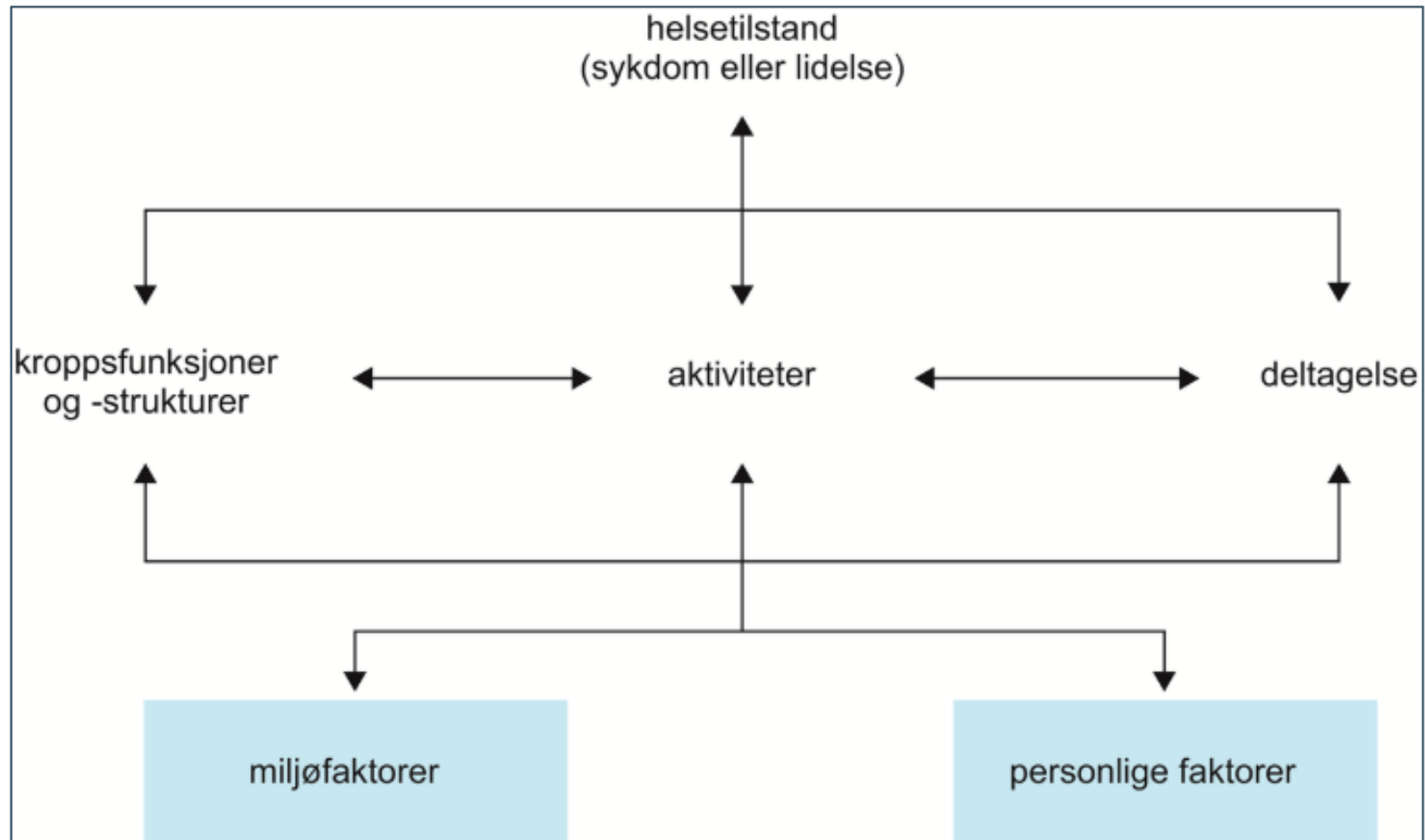
- En særlig sårbar gruppe
 - Forståelsesvansker: hverdagen kan bli uforutsigbar og utrygg
 - Kommunikasjonsvansker: utfordrende å få formidlet hva man ønsker og hva man lurer på
 - Utestenges ofte fra arenaer og aktiviteter
 - Sårbare: bli handlet/snakket på vegne av, men også utsatt for traumer og overgrep
- Prisdelt sine omgivelser
- En gruppe med behov for at tiltak opprettholdes over tid

KOMMUNIKASJON

- COMMUNICARE:
 - “Å gjøre felles”
 - “Å dele med andre”
- Kommunikasjon er sosialt; binder oss sammen
- Handler om en utveksling mellom to (eller flere) av
 - Informasjon
 - Meninger
 - Ideer
 - Følelser
- Har både språklige og ikke-språklige elementer
- Forutsetter et samspill: tur-taking, gjensidighet

ICF: INTERNASJONAL KLASSIFIKASJON AV FUNKSJON, FUNKSJONSHEMMING OG HELSE (VERDENS HELSEORGANISASJON)

DELTAKELSE

DELTAKELSE

ICF: Definerer deltakelse som
engasjement i livshendelser

Viktig for vår helse

Handler om mer enn:

Aktivitet/å gjøre
noe

Å være fysisk til
stede

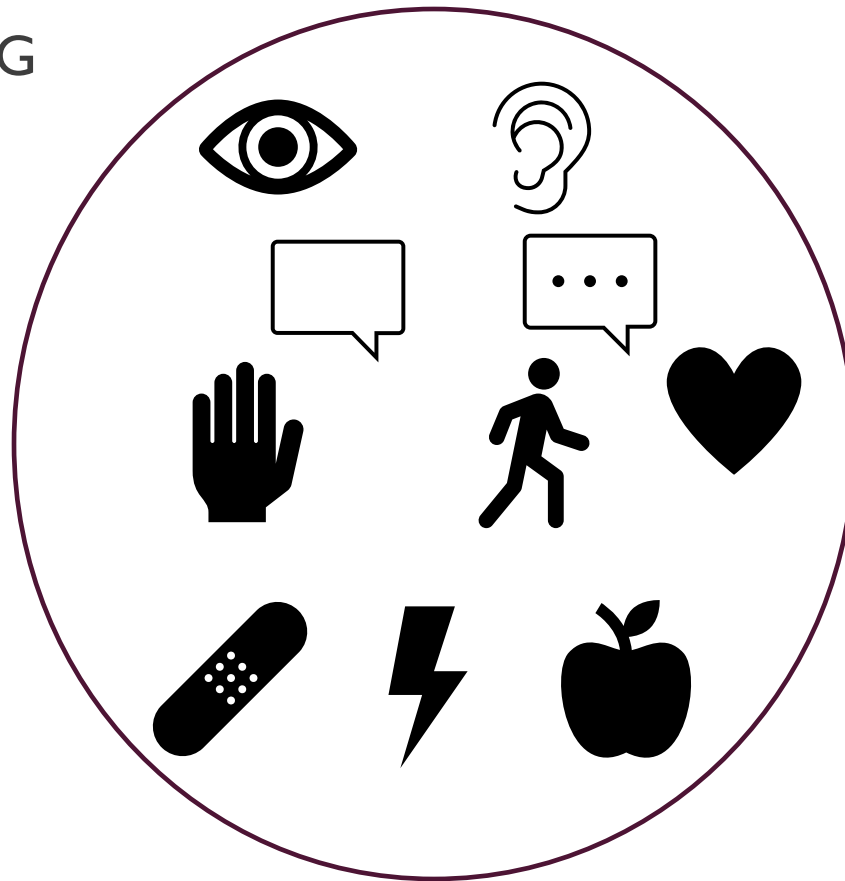
KOMMUNIKASJON: EN FORUTSETNING FOR REELL DELTAKELSE

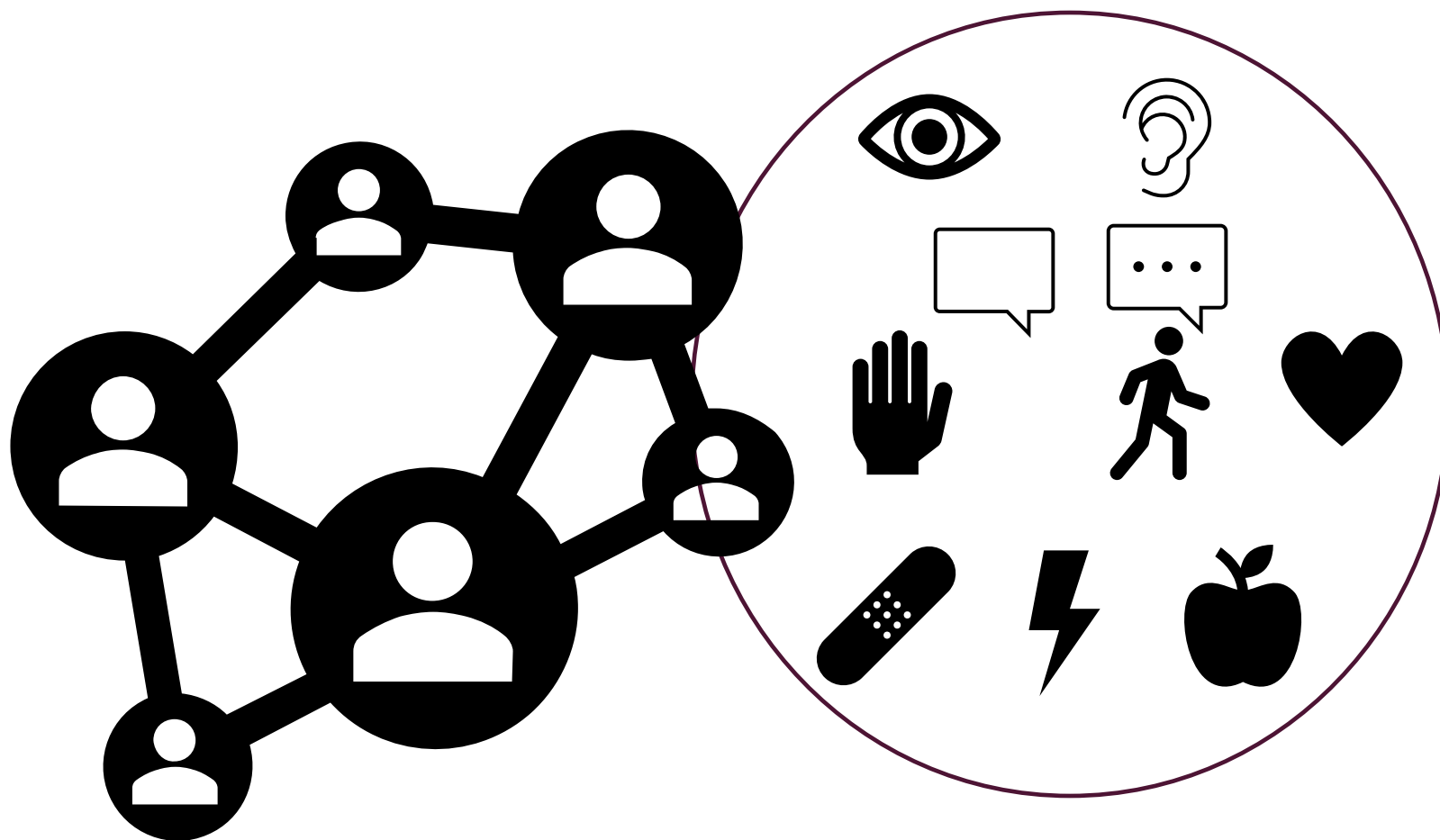
FORSTÅ PERSONEN RIKTIGST MULIG

KARTLEGGE PERSONENS FUNGERING

- Sansning
- Forståelse for språk
- Generelt forståelsesnivå
- Interesser
- Motorikk
 - Hendene
 - Hele kroppen
- Helse
 - Smerte
 - Epilepsi
 - Ernæring

FORSTÅ PERSONEN RIKTIGST MULIG: KARTLEGGE OGSÅ MILJØET

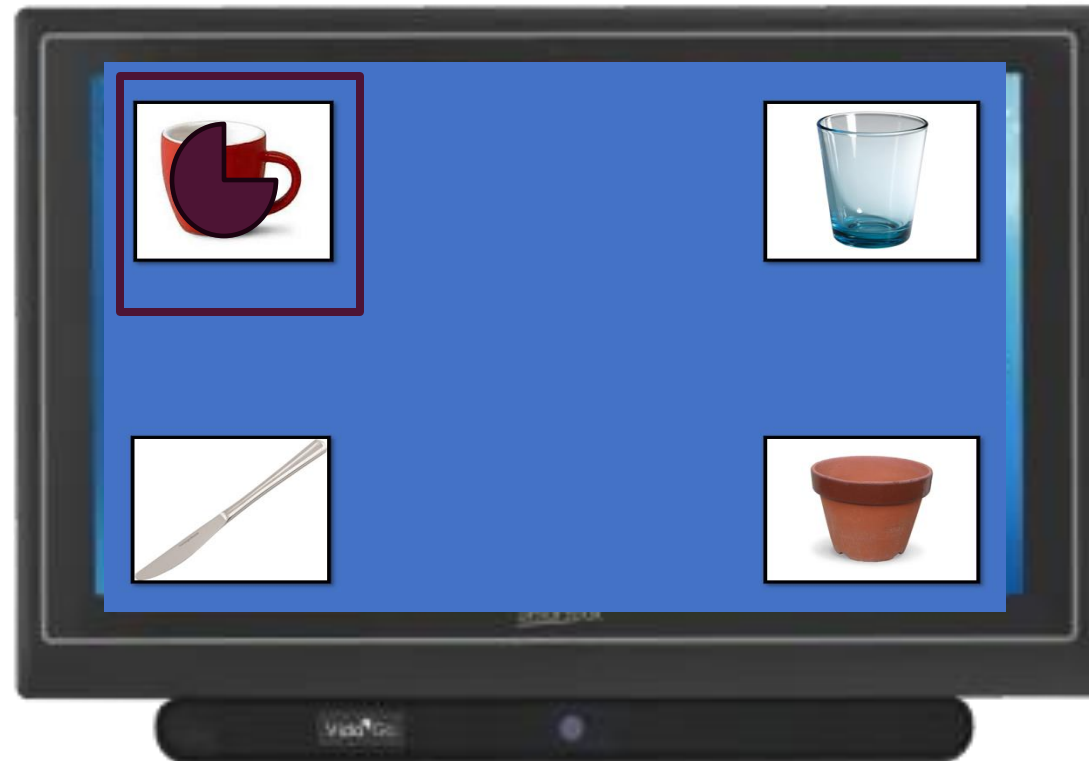
VI KAN BRUKE TESTER: EKSEMELVIS FOR Å UNDERSØKE SPRÅKFORSTÅELSE

TESTOPPGAVENE KAN OGSÅ PRESENTERES PÅ ØYESTYRINGSUTSTYR

DA KAN VI SE HVOR PÅ SKJERMEN PERSONER SER, EKSEMPELVIS NÅR
VI SIER «KOPP»

KAN TA OPP VIDEO AV ØYEBEVEGELSENE

VI KAN OGSÅ BRUKE ANNET KARTLEGGINGSMATERIELL, EKSEMPELVIS “FORTEGNELSE OVER MULIGE KOMMUNIKATIVE HANDLINGER”

Kartlegging av kommunikative uttrykk (IPCA) – Statped

Sigafoos et al., 2006. Norsk oversettelse ved Svein Lillestølen

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler	Hvordan responderer vi?
Be om en ting	<i>Ser mot tingen, kan strekke ut armen</i>	<i>Ser mot ballong som blåses opp, strekker seg mot den og lager ofte en lyd</i>	<i>Vi bekrefter at vi har oppfattet intensjonen, spør “Vil du ha ballongen?” og fører den mot Ola</i>
Hilse på deg	<i>Ser opp på deg</i>	<i>Når ny assistent kommer på vakt så ser Ola kjapt opp på ham</i>	<i>Vi bekrefter og responderer: Assistenten går bort til Ola og sier “Hei Ola, det er Per. Hyggelig å se deg i dag.”</i>

VI KAN OGSÅ BRUKE ANNET KARTLEGGINGSMATERIELL, EKSEMPELVIS “FORTEGNELSE OVER MULIGE KOMMUNIKATIVE HANDLINGER”

Kommunikative uttrykk	Handlinger	Eksempler	Hvordan responderer vi?
Be om en ting	Ser mot tingen, kan strekke ut armen	Ser mot ballong som blåses opp, strekker seg mot den og lager ofte en lyd	Vi bekrefter at vi har oppfattet intensjonen, spør “Vil du ha ballongen?” og fører den mot Ola
Hilse på deg	Ser opp på deg	Når ny assistent kommer på vakt så ser Ola kjapt opp på ham	Vi bekrefter og responderer: Assistenten går bort til Ola og sier “Hei Ola, det er Per. Hyggelig å se deg i dag.”

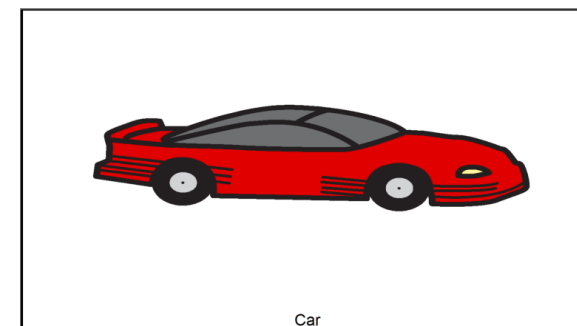
FYLLES UT AV FLERE SOM KJENNER PERSONEN GODT.
ET REDSKAP FOR Å SNAKKE SAMMEN OM HVORDAN VI SKAL
FORSTÅ “OLA” OG HVORDAN HAN BØR BLI MØTT.

PARTNERFORTOLKET KOMMUNIKASJON

- Vi observerer, systematiserer og responderer på signaler personen gir
- Vi tillegger signalene en kommunikativ intensjon
- Vi gjør det enklest mulig for personen med utviklingshemming ved at et signal tolkes likt
- Målet er å bygge videre på dette, eksempelvis til at det kan bli et tegn
- Vi tilrettelegger for
 - Samspill
 - Positiv forventning
 - Tid til å respondere

ALTERNATIV OG SUPPLERENDE KOMMUNIKASJON (ASK)

- Gi muligheter for å påvirke og bedre forstå hva som skjer: FORSTÅ og BLI FORSTÅTT
- For personer med omfattende kognitive vansker kan ASK være morsmålet
- Finnes ulike former for ASK: Materielle tegn, håndtegn, grafiske symbol

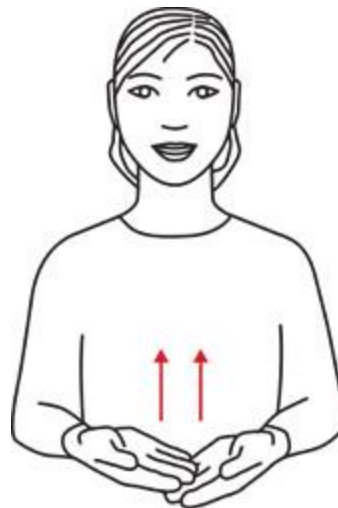
HÅNDETEGN: TEGN TIL TALE

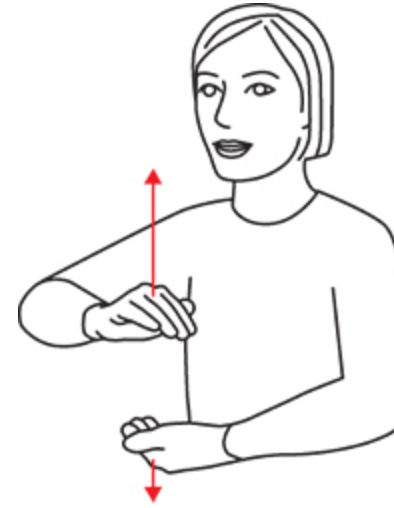
Takk

Ferdig

Hjelpe

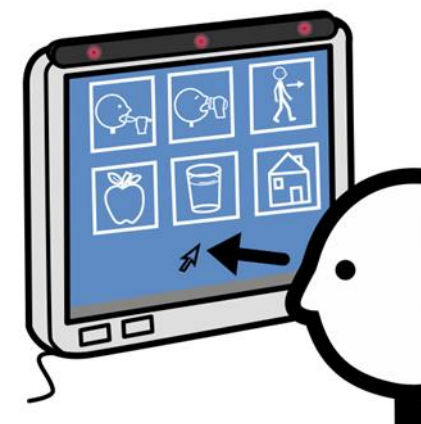
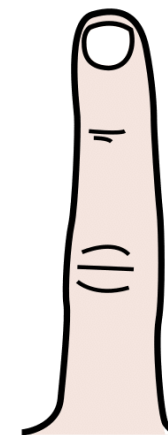

Mer

<https://www.minetegn.no/Tegnbanken-2016/index.php#banken>

FOR GRAFISKE SYMBOL, FINNES ULIKE HJELPEMIDLER OG BETJENINGSLØSNINGER

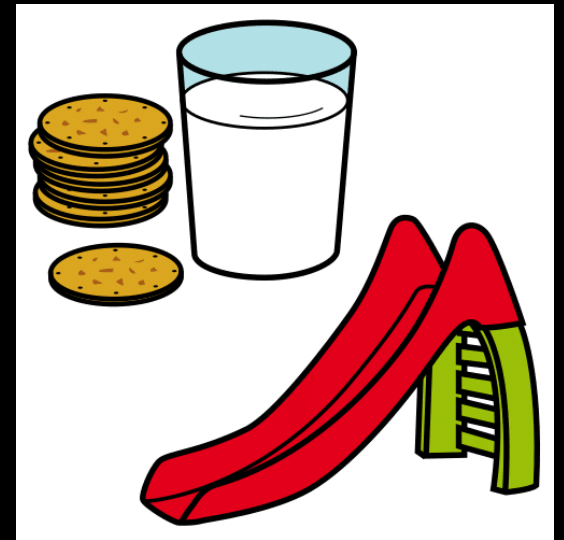
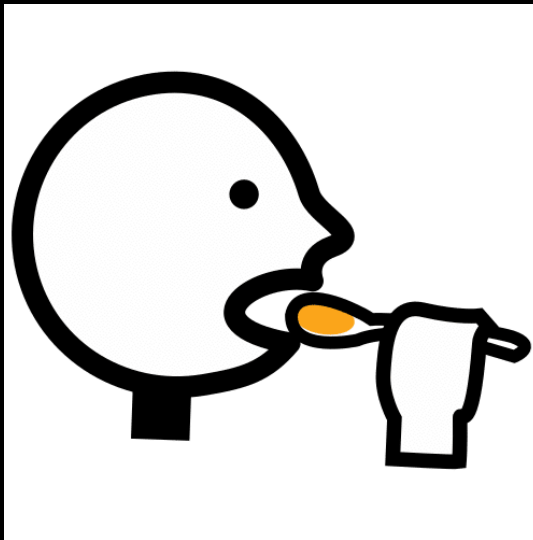
	Enkeltordsytringer	Flerordsytringer
Papirbaserte		
Teknologiske		

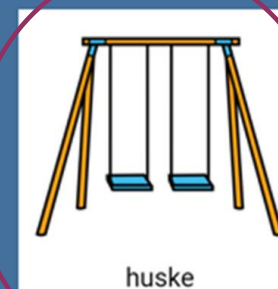
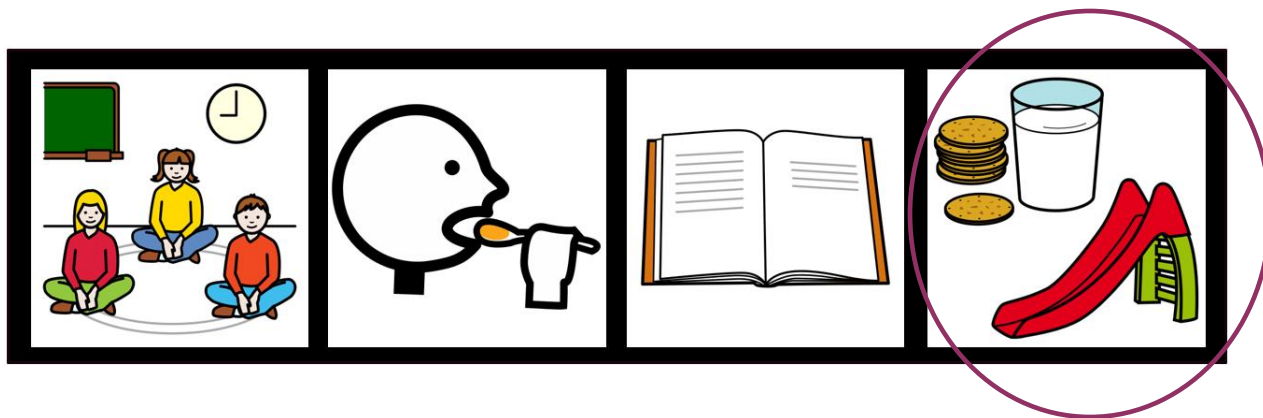
ASK-FORMER OG HJELPEMIDLER

- Ingen ASK-hjelpemidler passer for alle
- Det som er viktig er å finne den ASK-formen og det ASK-hjelpemidlet som best dekker personens kommunikative behov
 - Forståelsesnivå
 - Sansning
 - Motorikk
- Det kan være enklere å skjønne at symboler kan brukes kommunikativt når papirbaserte løsninger benyttes

ASK ER MER ENN DAGTAVLER !

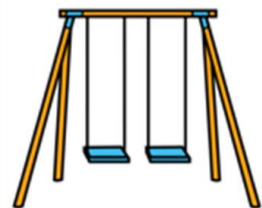
TILRETTELEGG FOR KOMMUNIKASJON

TENK HELE TIDEN UTVIDELSE: KAN GJØRE UTEN Å ØKE KOMPLEKSITETSNIVÅ

sklie

huske

klatrestativ

sandkasse

Ola

Alex

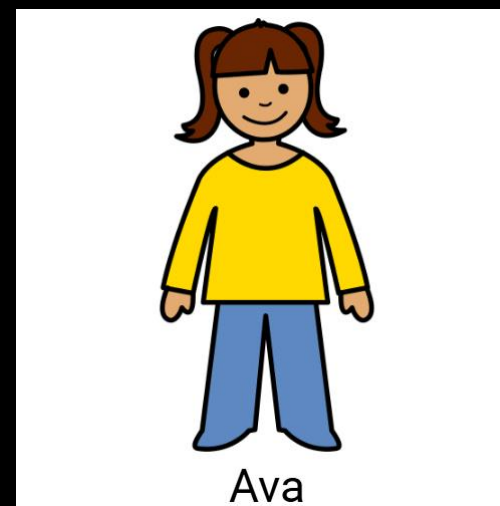
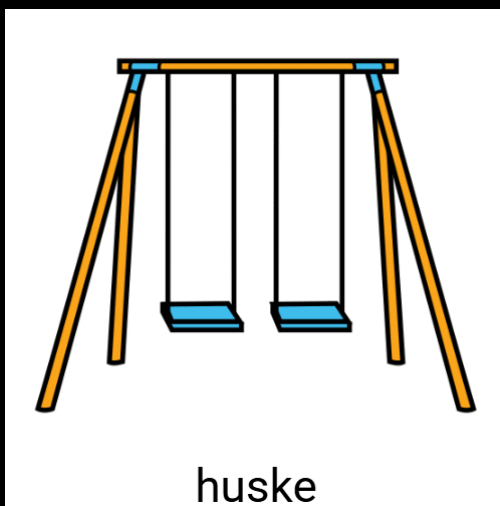

Ava

Olavia

SYNLIGGJØRE FLERORDSYTRINGER: BYGGE SPRÅKFORSTÅELSE, FREMME MEDVIRKING & DELTAKELSE

VIKTIG I ALLE ALDRE

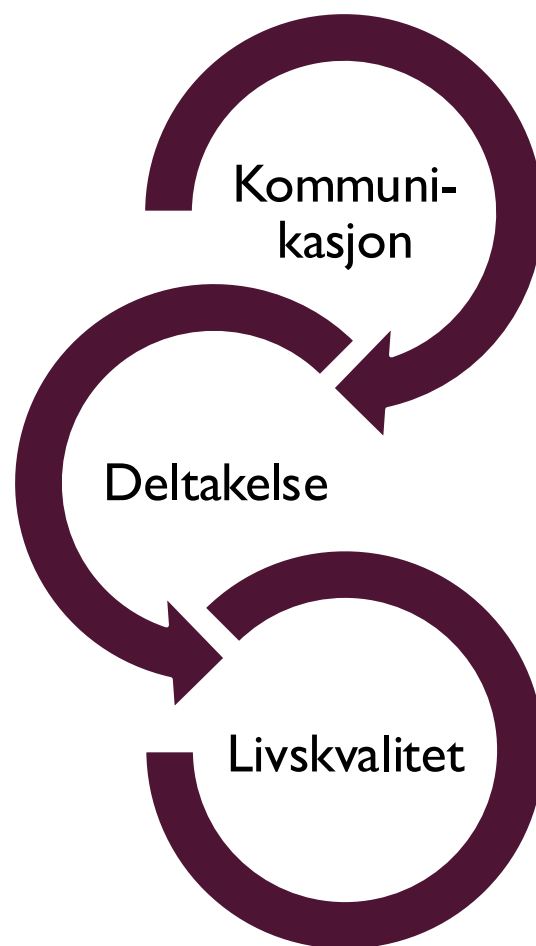
- Forvent utvikling
- Tilrettelegg for kommunikasjon
- Vær kreativ; det er utrolig mange situasjoner man kan være med å påvirke selv om to og to valg gis ad gangen
- Tilpass til kronologisk alder
- Bruk tegn og symboler, ikke bare gjenstander: ønsker å fremme språklig utvikling
- Velg ASK-løsninger som passer den enkeltes behov
- Har du introdusert en ASK-løsning:
 - Vær tålmodig: Det tar tid å lære seg et språk
 - **IKKE ta bort ASK-løsninger som fungerer – det er å ta fra personen språket!**

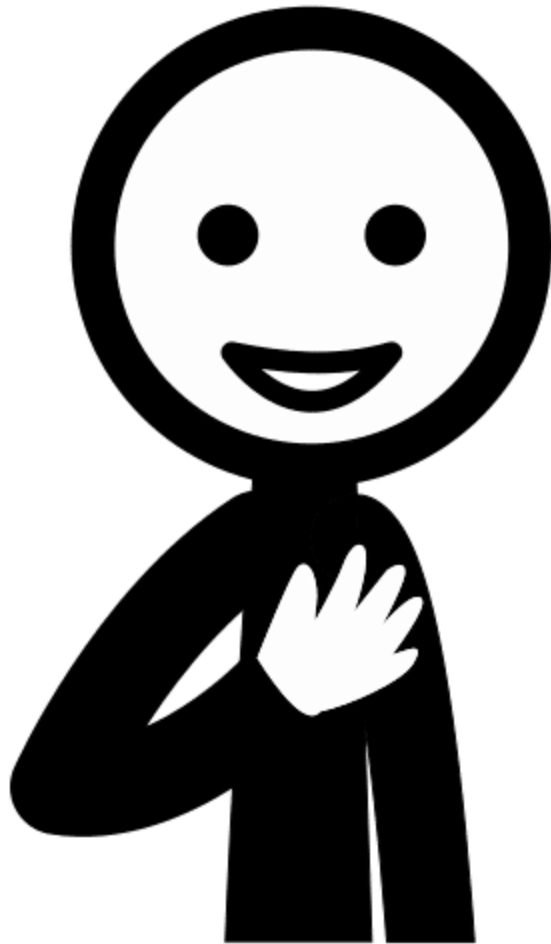
KOMMUNIKASJON: EN FORUTSETNING FOR REELL DELTAKELSE

KOMMUNIKASJON

DELTAKELSE

KOMMUNIKASJON OG DELTAKELSE FREMMER LIVSKVALITET

TAKK FOR OPPMERKSOMHETEN!